

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Навчально-науковий інститут муніципального управління
та міського господарства
Кафедра загальноінженерних дисциплін та теплоенергетики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
інституту муніципального управління
та міського господарства

В.Б. Кисельов

3 вересня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Цивільний захист»

за спеціальностями: 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

галузі знань 15 Автоматизація та приладобудування

Інститут навчально-науковий інститут муніципального управління та міського господарства

Робоча навчальна програма з дисципліни “ **Цивільний захист**” складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 151 «Автоматизація та комп’ютерно-інтегровані технології», за денною формою навчання.

Розробник: Сегай Олександр Михайлович, к.т.н, доцент.

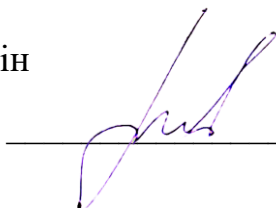
Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальноінженерних дисциплін та теплоенергетики

Протокол № 1 від 28 серпня 2019 року

Завідувач кафедри

Загальноінженерних дисциплін

та теплоенергетики

Медведев М.Г.

©

, 2019 рік

©

, 2019 рік

1. ВСТУП

Цивільний захист є обов'язковим предметом навчання студентів як денної так і заочної форми навчання. Підготовка студентів з ЦЗ проводиться відповідно до їх профілю навчання. Основними завданнями підготовки студентів є:

1. Навчити студентів діям у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час; способам захисту виробничого персоналу та населення; основам організації і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха і в осередках ураження; способам підвищення стійкості роботи об'єктів народного господарства; способам підвищення стійкості роботи об'єктів народного господарства, способам захисту сировини, харчової продукції і води від забруднення радіоактивними, хімічними, отруйними речовинами.

2. Вивчити систему заходів ЦЗ на об'єктах народного господарства (ОНГ) в надзвичайних ситуаціях стосовно змісту роботи командного складу невоєнізованих формувань і служб ЦЗ відповідно до одержаної в університеті спеціальності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

ЗНАТИ:

- організацію і завдання ЦЗ України;
- заходи і засоби захисту виробничого персоналу і населення від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха і застосування зброї у воєнний час;
- засоби і заходи захисту продукції і води від зараження радіоактивними, хімічними, отруйними речовинами;
- основи стійкості роботи ОНГ в надзвичайних ситуаціях і організації проведення рятувальних та інших невідкладних робіт:
 - обов'язки і зміст роботи командира формування (команди, групи) щодо організації і проведення рятувальних і інших невідкладних робіт;

ВМІТИ:

- користуватися засобами колективного та особистого захисту;
- прогнозувати та оцінювати хімічну і радіаційну обстановку, що виникає в аварійних ситуаціях;
- розробляти «сценарій» потенційних НС, реалізовувати заходи з попередження НС техногенного походження та складати плани ліквідації аварійних ситуацій.

Підготовка студентів планується у відповідності із навчальними планами на протязі одного семестру навчального року.

Після закінчення вивчення програми студенти складають залік.

2. НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Денне відділення

8.05020201 “Автоматизоване управління технологічними процесами”

№ п/п	Найменування теми	АУм та АУс				АТс			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»									
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	2				2			
2	Планування з питань цивільного захисту	4	2	2		4	2	2	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ			2	2			4	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження		4	2	2		4	4	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			2				2	
Розділ 2 «Профільна підготовка»									
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	2		2		2		2	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту		4	2	2		4	4	
	ВСЬОГО:	8	10	12	6	8	10	18	-

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ЗА ТЕМАМИ

Розділ 1 «Загальна підготовка»

Тема 1. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС.

НС, причини виникнення. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражальних чинників джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню.

Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів.

Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки.

Методи розв'язання типових завдань щодо ідентифікації потенційно-небезпечних об'єктів (ПНО).

Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків.

Тема 2. Планування заходів з питань цивільного захисту

Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо).

Методика розроблення планів з попередження НС. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків.

Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС, на основі прогнозу варіантів (сценаріїв) розвитку обстановки, аналізу власних та ресурсів третіх сторін щодо реагування на НС та ліквідації їхніх наслідків з урахуванням режиму функціонування системи.

Нормативно-методичні документи із створення і управління діяльністю спеціалізованих служб та (або) функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту в залежності від профільного напрямку ВНЗ.

Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу ОГ до дій у НС, організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.

Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ.

Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Методи розрахунку характеристик зон ураження. Оцінка стійкості роботи ОГ внаслідок вибуху газоповітряної суміші.

Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі. Противибуховий та протипожежний захист ОГ. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації. Планування дій персоналу підприємств та організацій. Методика розрахунку необхідного часу на евакуацію людей із приміщень різного призначення, у яких виникає пожежа.

Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в

зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження

Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними хімічними речовинами (НХР). Порядок нанесення зон радіоактивного та хімічного забруднення на картографічну схему (план, карту).

Розв'язування типових завдань з оцінки радіаційної та хімічної обстановки. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на ОГ та АТО. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.

Розрахунок сил і засобів з:

укриття виробничого персоналу в захисних спорудах, визначення коефіцієнту їхнього захисту від дії проникної радіації:

організації спостережень та дозиметричного контролю;

проведення робіт з дезактивації ОГ та АТО;

організації санітарного обслуговування людей та знезаражування одягу і техніки:

обмеження зони хімічного забруднення створенням рідинних завіс;

розведення розливу водою;

локалізації розливу твердими сипучими матеріалами.

Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС.

Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ.

Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ.

Розв'язання типових завдань з оцінки обстановки при затопленнях.

Розрахунок сил і засобів при затопленні (підтопленні) населених пунктів.

Порядок розрахунку збитків за типами НС. Розрахунок загального обсягу збитків. Методика оцінки збитків від наслідків НС за основними його видами.

Розділ 2 «Профільна підготовка»

0502 – Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології

Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Забезпечення техногенної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях, як складової частини цивільного захисту.

Шляхи і способи підвищення стійкості роботи промислових об'єктів. Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж. Резервування матеріальних та фінансових ресурсів.

Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості об'єкта в НС (межа стійкості, найбільш уразливі його елементи, характер і ступень руйнувань і ушкоджень, можливі збитки, межа доцільного підвищення стійкості).

Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту.

Забезпечення діяльності ОГ, у власності якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки Критерії ідентифікації ОГ, що підлягають декларуванню

безпеки. Методики визначення ризиків та їх прийнятних рівнів для декларування безпеки ОПН. Організація роботи щодо проведення нагляду та здійснення контролю за обстановкою на ПНО, включаючи прилеглу до них територію.

Розв'язання типових завдань з ідентифікації та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.

0304 - Правознавство

0306 - Менеджмент

Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Виявлення за допомогою психологічних та соціальних методів та нейтралізація чинників, що сприяють виникненню соціально-психологічної напруги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку.

Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі.

Гуманітарна допомога у випадках НС. Форми організації гуманітарної допомоги. Послуги і матеріальні ресурси в рамках гуманітарної допомоги, що надаються у вигляді благодійності.

Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту.

Культура безпеки, як структурна компонента базової культури особистості і невід'ємна складова професійної культури кожного майбутнього фахівця.

Структура впливу параметрів людського фактору (стрес, недостатній рівень знань, інформації, помилкові дії тощо) на управління безпекою у НС. Природа людських помилок. Обробка інформації людиною.

Методики аналізу і врахування людського фактору. Аналіз надійності роботи персоналу за допомогою побудови дерева помилок.

0305 - Економіка

Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Фінансування заходів з ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим.

Поняття державного резерву, його склад, призначення. Єдина система державного резерву України. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду.

Використання матеріальних ресурсів з державного, оперативного, регіонального та місцевого резерву.

Координація організації торгівлі продуктами харчування і товарами першочергового вжитку для постраждалого населення.

Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту.

Економіка катастроф. Домінантні показники під час вибору регіону інвестування.

Аналіз соціально-економічного стану та потенційних небезпек техногенного та природного характеру регіону (підприємства).

Вибір ефективного заходу (проекту) за сукупністю економічних та екологічних показників.

4. ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій (НС).

1. Характеристика об'єктів підвищеної небезпеки в Україні. Радіаційно-небезпечні об'єкти. Хімічно-небезпечні об'єкти. Пожежно-вибухонебезпечні об'єкти. Гідротехнічні споруди. Сейсмонебезпечні території України.
2. Можливості стихійного лиха на території України та їх коротка характеристика.
3. Сучасні види зброї масового знищення. Параметри, що характеризують осередки ураження від дії зброї.

Лекція 2. Планування з питань цивільного захисту

1. Структурно-функціональна модель протидії НС
2. Методика розроблення планів з попередження НС
3. Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС
4. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу

Лекція 3. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження

1. Поняття про радіаційну обстановку і методи її визначення.
2. Вихідні данні для прогнозування радіаційної обстановки.
3. Визначення параметрів, що характеризують радіаційну обстановку.
4. Використання результатів прогнозу радіаційної обстановки для організації захисту населення.

5. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Прогнозування та оцінка радіаційної, хімічної, інженерної, пожежної, медичної та санітарно-епідемічної обстановки та планування заходів захисту населення і території від негативного впливу НС.

- 1.1. Характеристика бойових отруйних речовин та основних сильнодіючих отруйних речовин.
- 1.2. Поняття про хімічну обстановку. Вихідні данні для прогнозування хімічної обстановки. Визначення параметрів, що характеризують осередок (зону) хімічного зараження.

1.3. Заходи захисту людей від отруєння отруйними та сильнодіючими отруйними речовинами.

2. Організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках ураження.

2.1. Мета та зміст рятувальних робіт, що проводяться в осередках ураження.

2.2. Планування та порядок проведення рятувальних робіт в осередках ураження. Чинники, що впливають на стійкість роботи підприємств в надзвичайних ситуаціях.

2.3. Характеристика іонізуючих випромінювань. Типи іонізуючих випромінювань та їх властивості. Захист від опромінення. Радіоізотопи (радіонукліди). Радіоактивний розпад. Активність радіонуклідів. Одиниці вимірювання активності. Прилади для вимірювання активності.

2.4. Одиниці вимірювання енергії іонізуючих випромінювань. Поглинута, еквівалентна, ефективна, експозиційна та колективна дози. Співвідношення між одиницями вимірювання дози. Потужність дози. Прилади для вимірювання дози і потужності дози.

2.5. Біологічна дія іонізуючих випромінювань. Гострі та хронічні променеві ураження. Види променевої хвороби. Внутрішнє опромінення.

2.6. Принципи нормування опромінення людей та забруднення об'єктів. Норми радіаційної безпеки України, їх призначення та вимоги. Тимчасові припустимі рівні вмісту радіонуклідів у продуктах та воді.

2.7. Джерела іонізуючих випромінювань. Природні та штучні джерела іонізуючих випромінювань.

2.8. Мета і зміст радіаційного контролю. Контроль опромінення людей і радіоактивного зараження різних об'єктів.

2.9. Прилади дозиметричного контролю. Класифікація приладів. Принципи побудови дозиметричних приладів.

2.10. Експрес методи визначення радіонуклідів у різних предметах (у продуктах харчування, воді, будматеріалах).

3. Стійкість роботи об'єктів народного господарства в надзвичайних ситуаціях.

3.1. Чинники, які впливають на стійкість роботи підприємств в надзвичайних ситуаціях.

3.2. Заходи для підвищення стійкості технічного комплексу підприємств.

3.3. Оцінка стійкості роботи підприємств в надзвичайних ситуаціях.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

1. Захист населення і територій у разі загрози та виникнення

надзвичайних ситуацій

Організація цивільної оборони на об'єктах народного господарства.

- Надзвичайні ситуації та їх характеристики.
- Організація і проведення рятувальних і невідкладних робіт на об'єктах.

2. Прогнозування та оцінка радіаційної обстановки після аварії на ЧАЕС

- Характеристика іонізуючих випромінювань. Одиниці випромінювання.
- Принципи нормування опромінення людей на забруднених об'єктах.

3. Прогнозування та оцінка хімічної обстановки після аварії на хімічнонебезпечному об'єкті

- Визначення глибини розповсюдження забрудненого повітря.
- Визначення забрудненості площі землі.

4. Стійкість роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях

- Основні напрями підвищення стійкості роботи об'єктів.
- Етапи організації підвищення стійкості роботи об'єктів.

5. Організація підготовки керівного складу, робітників та службовців і населення до дій у надзвичайних ситуаціях

- Основні форми навчання робітників та службовців.
- Етапи проведення командно-штабних і комплексних навчань.

7. ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА

Індивідуальні завдання обираються студентами самостійно відповідно розділу дисципліни. Виконання індивідуального завдання здійснюється у вигляді реферату. Оформлення рефератів необхідно здійснювати у відповідності ДСТК. Обсяг реферату - 8... 10 сторінок, кількість літературних джерел не менше 4.

Оцінювання індивідуального завдання проводиться у відповідності з критично-модульною системою даної дисципліни.

Перелік індивідуальних завдань

1. Роль та місце цивільної оборони в системі безпечної діяльності населення.
2. Надзвичайні ситуації та їх характеристика.
3. Завдання цивільного захисту.
4. Заходи цивільного захисту при виникненні надзвичайних ситуацій
5. Побудова системи цивільного захисту.
6. Організація цивільного захисту на об'єктах народного господарства
7. Сили і засоби цивільного захисту.
8. Стихійні лиха (землетруси).
9. Повені і сілі.
10. Зсуви, снігові заноси і пожежі.

11. Виробничі аварії і катастрофи.
12. Характеристика осередку ядерного ураження
13. Характеристика осередку хімічного ураження.
14. Звичайні засоби ураження.
15. Характеристика боєприпасів об'ємного вибуху і запалювальних.
16. Фугасні, осколкові, кульові, кумулятивні і бетонобійні боєприпаси і високоточна зброю.
17. Захисні споруди.
19. Сховища.
20. Протирадіаційні укриття.
21. Найпростіші укриття.
22. Організація евакуаційних заходів в надзвичайних ситуаціях.
23. Засоби індивідуального захисту.
24. Порядок оповіщення населення в надзвичайних ситуаціях в мирний час.
29. Порядок оповіщення населення в надзвичайних ситуаціях у воєнний час.
30. Характеристика іонізуючих випромінювань.
31. Радіоактивний розпад і активність.
32. Одиниці вимірювання енергії іонізуючих випромінювань.
33. Біологічна дія іонізуючих випромінювань.
34. Допустимі рівні опромінення людини.
35. Методи та прилади радіаційного контролю.
36. Захист від радіаційного забруднення.
37. Оцінка радіаційної обстановки при аваріях.
38. Оцінка хімічної обстановки при аваріях.
39. Осередки ураження об'єктів народного господарства.
40. Ступені руйнування об'єктів народного господарства та їх характер.
41. Послідовність заходів ліквідації надзвичайних ситуацій.
42. Заходи при загрозі стихійного лиха, аварії або катастрофі.
43. Поняття про рятувальні та інші невідкладні роботи.
44. Невідкладні роботи, які проводяться в надзвичайних ситуаціях на промислових об'єктах.
45. Організація та проведення об'єктним формуванням рятувальних та інших невідкладних робіт в осередку комбінованого ураження.
46. Особливості проведення рятувальних і невідкладних робіт у районах тихійних лих.
47. Поняття «стійкість роботи». Основні напрями підвищення стійкості роботи об'єктів народного господарства.
48. Вимоги до розробки проектів та будівництва промислових об'єктів.
49. Основи методики оцінки стійкості роботи промислових об'єктів у воєнний час.
50. Основи методики оцінки роботи промислового об'єкта в умовах надзвичайних ситуацій.
51. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього ударної хвилі.
52. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього світлового випромінювання.
53. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього радіоактивного зараження.

54. Основні заходи для підвищення стійкості роботи промислових об'єктів в надзвичайних ситуаціях.
55. Виробничі аварії на підприємствах.
56. Характеристика осередків ураження сучасними видами зброї.
57. Зони хімічного зараження і осередки хімічного ураження.
59. Засоби хімічної розвідки і контролю.
60. Методи оцінки хімічної обстановки.

8. МЕТОДИКИ АКТИВІЗАЦІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

З метою активізації роботи студентів під час практичних і семінарських занять реалізуються семінар - дискусія з теми 2 "Прогнозування та оцінка радіаційної обстановки після аварії на ЧАЕС" та робота у малих групах при проведенні практичного заняття по темі «Радіаційна безпека та протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварій.»

Практичний по темі 2.

По цій темі студенти готують доповіді з переліку тематичних питань самостійної роботи. Після кожного виступу студенту - доповідачу задають питання. Після доповіді студенти обмінюються думками.

Робота в малих групах з теми 1

Академічна група розділяється на міні групи по 3 студента. Кожна група обирає напрямок дослідження умов праці на виробництві.

9. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Поточний контроль навчальної діяльності студенті здійснюється під час практичних занять. Він включає опитування, врахування активності студентів під час заняття, контрольної роботи, оцінка виконання індивідуального завдання (для магістрів).

Опитування проводяться по матеріалах тем, які включені в навчальний модуль.

Активність студентів фіксується через врахування доповнень до виступів інших студентів. До цього ж виду оцінювання відноситься прийняття участі в обговоренні питань семінару та розв'язку задач.

Підсумковий контроль проводиться у формі *заліку* і складається з двох питань, відповідь яких оцінюється в максимальних 25 балів.

Узагальнення критеріїв поточного та підсумкового контролю знань студентів наведено в таблиці.

Умови визначення модульного рейтингу з курсу "Цивільний захист"

Робота в семестрі	— 100 балів
Залік	— 25 балів
Всього	— 100 балів

Вид занять	Кількість занять	Максимум балів	Разом
1. Робота в семестрі			
Модуль I			
Практичні заняття	5/4/3/1 *	10/15/15/30	50/60/45/30
Активність		0-10	10
Індивідуальна робота		10	10
Модульна контрольна робота		30	30
Всього в семестрі			100
Залік		25	25
Загалом			100
*5 – АУм та АУс 4 – МЗС, ФКм та ОАм 3 – МОм, МОс, Пм, Пс та ЕОМ 1 – ФКс, ОАс			

Оцінювання знань студентів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Рейтингові бали за шкалою Академії	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A
82-89	Добре	B
75-81		C
67-74	Задовільно (Зараховано)	D
60-66		E
35-59	Незадовільно (не зараховано)	FX
1-34		F

Мінімальна сума балів для допуску до заліку	— 35
Мінімальна сума балів за роботу в семестрі, що дає право для автоматичного отримання залікової оцінки	— 60

Перелік питань до заліку:

1. Завдання цивільної оборони України
2. Система управління цивільною обороною України
3. Організація ЦО на підприємствах, установах, закладах.
4. Сили ЦО
5. Основні об'єкти підвищеної небезпеки в Україні.

6. Стихійні лиха на території України
7. Дії населення під час стихійного лиха (землетрусу, повені та ін.).
8. Заходи, що спрямовують на зменшення втрат під час стихійного лиха.
9. Основні параметри, що характеризують вражаючу дію ядерної та хімічної зброї.
10. Види іонізуючих випромінювань (ІВ) та їх характеристики. Захист від ІВ.
11. Що таке активність радіонуклідів.
12. Закон зменшення активності з часом.
13. Одиниці вимірювання активності. Співвідношення між одиницями.
14. Визначення поглинутої дози, одиниці вимірювання.
15. Еквівалентна, ефективна, експозиційна та колективна дози. Одиниці вимірювання та співвідношення між ними.
16. Потужність дози. Одиниці вимірювання.
17. Біологічна дія ІВ. Променева хвороба.
18. Джерела ІВ. Вплив ІВ від природних та штучних джерел на людину.
19. Внутрішнє опромінення. Захист від внутрішнього опромінення.
20. Характеристика основних способів захисту людей в надзвичайних ситуаціях.
21. Захисні споруди ЦО. Основні вимоги до побудови та обладнання сховищ ЦО. Призначення сховищ ЦО.
22. Протирадіаційні та найпростіші укриття, їх призначення.
23. Сигнали оповіщення ІДО. Порядок оповіщення населення про загрозу надзвичайної ситуації.
24. Евакуація населення. Евакуаційні органи на об'єктах.
25. Класифікація індивідуальних засобів захисту.
26. Визначення радіаційної обстановки. Основні характеристики радіаційної обстановки.
27. Заходи захисту людей під час аварій на АЕС в залежності від рівня радіації на місцевості.
28. Параметри, що характеризують зону хімічного зараження.
29. Класифікація дозиметричних приладів за призначенням.
30. Методи індикації ІВ. Принцип побудови дозиметричних приладів.
31. Основні способи захисту продуктів харчування від зараження радіоактивними, хімічними отруйними речовинами та біологічними засобами.
32. Способи знезараження продуктів харчування.
33. Визначення стійкості роботи об'єктів народного господарства в надзвичайних ситуаціях.
34. Вимоги норм інженерно-технічних заходів Ц до підвищення стійкості об'єктів народного господарства.
35. Мета та зміст рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках ураження.
36. Планування та проведення рятувальних робіт в осередках ураження на об'єктах народного господарства.

10. НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Заочне відділення

7.05020201 “Автоматизоване управління технологічними процесами”

7.05020203 “Автоматика та автоматизація на транспорті”

№ п/п	Найменування теми	АУс				АТс			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»									
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	1				2			
2	Планування з питань цивільного захисту		5		5				
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ			5				5	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження		2	5			2	5	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			5				4	
Розділ 2 «Профільна підготовка»									
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	1		5		2		5	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту		2	5			2	4	
ВСЬОГО:		2	4	30	-	4	4	28	-

**8.060101 «Правознавство»,
7.060101 «Правознавство»**

№ п/п	Найменування теми	Пм				Пс			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»									
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	2		6		2			
2	Планування з питань цивільного захисту			8				5	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ		2	6		2	5		
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження		2	6			5		
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			8			5		
Розділ 2 «Профільна підготовка»									
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	2		6		2	5		
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту			6			5		
	ВСЬОГО:	4	4	46	-	4	2	30	-

7.03060104 “Менеджмент зовнішньої економічної діяльності”

7.03060101 “Менеджмент організацій”

№ п/п	Найменування теми	МЗДс				МОс			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»									
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	2		6		2		6	
2	Планування з питань цивільного захисту			8		2		6	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ		2	6			4	6	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження		2	6			2	6	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			8				6	
Розділ 2 «Профільна підготовка»									
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	2		6		2		6	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту			6				6	
	ВСЬОГО:	4	4	46	-	6	6	42	-

**8.03060104 “Менеджмент зовнішньої економічної діяльності”,
8.03060101 “Менеджмент організацій”**

№ п/п	Найменування теми	МЗДм				МОм			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»									
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	1		6		2		6	
2	Планування з питань цивільного захисту			8		2		8	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ		2	8		2		6	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження		2	6				6	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			8				8	
Розділ 2 «Профільна підготовка»									
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	1		6		2		6	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту			6				6	
	ВСЬОГО:	2	4	48	-	6	2	46	-

8.03050801 “Фінанси і кредит” та 7.03050801 “Фінанси і кредит”
8.03050901 “Облік і аудит” ,
7.03050901 “Облік і аудит”

№ п/п	Найменування теми	ФКм та ФКс				ОАм				ОАс			
		Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год	Ауд. заняття		СРС, год	ІР, год
		Лекції	Практичні			Лекції	Практичні			Лекції	Практичні		
Розділ 1 «Загальна підготовка»													
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	1		2		2			1		2		
2	Планування з питань цивільного захисту			5				5		2		5	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ		2	5			2	5			2	4	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження			5				5				5	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС			5				5				5	
Розділ 2 «Профільна підготовка»													
6	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	1		5		2		5		2		4	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту			5				5				5	
	ВСЬОГО:	2	2	32	-	4	2	30	-	6	2	28	-

11. КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Згідно з навчальним планом студент-заочник повинен виконати одну контрольну роботу з дисципліни "Цивільний захист". Вона включає в себе два теоретичних запитання, написання типової інструкції для робочого місця. Вибір варіанта контрольної роботи проводиться за двома останніми цифрами номера залікової книжки.

Наприклад, номер залікової книжки 10-1724 відповідає завданню, що складається з питань 14, 37

Контрольну роботу студент подає на кафедру в окремому зошиті згідно з графіком навчального процесу.

Дані методичні вказівки направлені на придбання студентами інженерно-економічних спеціальностей АМУ практичних навиків самостійної оцінки економічних втрат на підприємствах із-за несприятливих умов праці і отримання економічного ефекту шляхом оптимізації впровадження раціональних заходів їх покращення при витраті коштів в межах асигнувань запланованих на охорону праці.

Роботу слід виконувати у такій послідовності:

- Ознайомитись зі змістом програми.
- Вивчити матеріал за певними розділами підручника.
- Закріпити матеріал, виконавши контрольну роботу.

Студент повинен дотримуватися наступних вимог по виконанні контрольної роботи:

1. Робота має мати обсяг не менш за 10-ти друкованих (14 інтервал. Times New Roman, міжрядковий відступ складає 1,5; всі поля по 2 см) і 15-ти рукописних (міжрядковий відступ приблизно складає 1,5; всі поля по 2 см) сторінок тексту (враховуючи тільки вступ, сам текст і висновки).

2. Всі сторінки, окрім титульної мають бути пронумеровані (якщо в рефераті є додатки, то вони не підлягають нумерації).

3. Літературних джерел повинно бути використано не менше 6-7, з обов'язковим включенням Конституції України і Закону України «Про органи місцевого самоврядування».

4. В роботі бажано використовувати публікації з періодичної преси (можна газетну статтю вклеїти в реферат)¹.

5. Обов'язковою умовою написання реферату є план, що складається не менше, ніж з 3-х пунктів, а також вступ та висновки, які повинні виражати власне ставлення студента до обраної теми.

Варіант контрольних завдань										
Перед- остання цифра шифру	Остання цифра шифру									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1; 30	3; 61	5; 37	7; 60	9; 56	11; 48	1; 58	3; 17	2; 36	5; 57
1	21; 60	31; 15	41; 17	5; 14	2; 36	4; 33	6; 38	8; 19	10; 16	12; 55
2	6; 58	8; 16	10; 47	12; 18	14; 37	16; 18	14; 1	18; 17	20; 59	22; 53
3	13; 26	23; 46	33; 63	43; 55	53; 8	15; 8	24; 9	26; 64	28; 9	30; 15
4	17; 56	19; 9	25; 18	27; 39	29; 9	33; 29	32; 27	34; 28	64; 17	38; 47
5	18; 51	20; 52	22; 58	24; 50	26; 6	36; 53	40; 35	42; 2	70; 19	46; 3
6	46; 33	56; 34	28; 62	30; 17	32; 57	34; 10	48; 3	50; 11	52; 18	54; 7
7	69; 15	54; 16	35; 11	45; 26	55; 11	37; 19	6; 13	58; 5	60; 20	26; 14
8	67; 7	40; 73	42; 47	44; 3	71; 9	56; 23	6; 21	7; 19	52; 17	4; 15
9	39; 1	47; 18	68; 19	57; 2	65; 7	49; 12	16; 7	66; 9	72; 11	28; 13

1. Роль та місце цивільної оборони в системі безпечної діяльності населення.
2. Надзвичайні ситуації та їх характеристика.
3. Завдання цивільного захисту.
4. Заходи цивільного захисту при виникненні надзвичайних ситуацій
5. Побудова системи цивільного захисту.
6. Організація цивільного захисту на об'єктах народного господарства
7. Сили і засоби цивільного захисту.
8. Стихійні лиха (землетруси).
9. Повені і сілі.
10. Зсуви, снігові заноси і пожежі.
11. Виробничі аварії і катастрофи.
12. Характеристика осередку ядерного ураження
13. Характеристика осередку хімічного ураження.
14. Звичайні засоби ураження.
15. Характеристика боєприпасів об'ємного вибуху і запалювальних.
16. Фугасні, осколкові, кульові, кумулятивні і бетонобійні боєприпаси і

високоточна зброю.

17. Захисні споруди.

19. Сховища.

20. Протирадіаційні укриття.

21. Найпростіші укриття.

22. Організація евакуаційних заходів в надзвичайних ситуаціях.

23. Засоби індивідуального захисту.

24. Порядок оповіщення населення в надзвичайних ситуаціях в мирний час.

29. Порядок оповіщення населення в надзвичайних ситуаціях у воєнний час.

30. Характеристика іонізуючих випромінювань.

31. Радіоактивний розпад і активність.

32. Одиниці вимірювання енергії іонізуючих випромінювань.

33. Біологічна дія іонізуючих випромінювань.

34. Допустимі рівні опромінення людини.

35. Методи та прилади радіаційного контролю.

36. Захист від радіаційного забруднення.

37. Оцінка радіаційної обстановки при аваріях.

38. Оцінка хімічної обстановки при аваріях.

39. Осередки ураження об'єктів народного господарства.

40. Ступені руйнування об'єктів народного господарства та їх характер.

41. Послідовність заходів ліквідації надзвичайних ситуацій.

42. Заходи при загрозі стихійного лиха, аварії або катастрофі.

43. Поняття про рятувальні та інші невідкладні роботи.

44. Невідкладні роботи, які проводяться в надзвичайних ситуаціях на промислових об'єктах.

45. Організація та проведення об'єктним формуванням рятувальних та інших невідкладних робіт в осередку комбінованого ураження.

46. Особливості проведення рятувальних і невідкладних робіт у районах тихійних лих.

47. Поняття «стійкість роботи». Основні напрями підвищення стійкості роботи об'єктів народного господарства.

48. Вимоги до розробки проектів та будівництва промислових об'єктів.

49. Основи методики оцінки стійкості роботи промислових об'єктів у воєнний час.

50. Основи методики оцінки роботи промислового об'єкта в умовах надзвичайних ситуацій.

51. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього ударної хвилі.

52. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього світлового випромінювання.

53. Оцінка стійкості об'єкта до дії на нього радіоактивного зараження.

54. Основні заходи для підвищення стійкості роботи промислових об'єктів в надзвичайних ситуаціях.

55. Виробничі аварії на підприємствах.

56. Характеристика осередків ураження сучасними видами зброї.

57. Зони хімічного зараження і осередки хімічного ураження.

59. Засоби хімічної розвідки і контролю.

60. Методи оцінки хімічної обстановки.
61. Осередок бактеріологічного (біологічного) ураження.
62. Звичайні засоби нападу.
63. Принципи нормування опромінювання людей та забрудненні об'єктів.
64. Джерела іонізуючих випромінювань (ІВ).
65. Методика оцінки радіаційної обстановки.
66. Дія по сигналам оповіщення ЦЗ. Планування заходів ЦЗ на об'єктах.
67. Черговість, стадійність і послідовність виконання рятувальних і невідкладних робіт у надзвичайних умовах.
68. Поняття про рятувальні та інші невідкладні роботи.
69. Особливості проведення рятувальних і невідкладних робіт у районах стихійних лих.
70. Управління та зв'язок при рятувальних роботах в осередках ураження.
71. Боротьба з лісовими та торф'яними пожежами.
72. Стійкість роботи об'єктів у надзвичайних ситуаціях.
73. Можливий характер сучасної війни.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
2. ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ. – Мінрегіонбуд. України, -2010.
3. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
4. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
5. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
6. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. ДБН-97 Державні будівельні норми України Київ. Держ. Стандарт.1999р.
9. ДСТУ 3891-99 “Безпека у надзвичайних ситуаціях”. Київ. Держ. Стандарт.1999р.
10. Закон України “Про цивільну оборону України”. – К.Голос України, 06.03.1993.(додаток – 24.03.1999р).
11. Положення про цивільну оборону України. Постанова кабміну України від 10.05.1994.-№299.
12. Закон України “ Про державний матеріальний резерв” від 24.01.97 № 51/97-ВР (Із зм. і доп., внесеними Законами України від 18.11.97 № 642/97-ВР, від 16.07.99 №988-XIV,від 11.05.00 №1709-III, від 16.02.98 №174).
13. Закон України “ Про правовий режим воєнного стану”. – К.Урядовий кур’єр, 14.06.2000.-№107.
14. Закон України “ Про захист людини від інфекційних хвороб”. – К. 06.04.2000. №1645-III.
15. Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації”. – К.13.07.2000.-№1908- III.
16. Закон України “ Про об’єкти підвищеної небезпеки”. – К.18.01.2001.- №2245- III.
17. Закон України "Про охорону атмосферного повітря". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 50.– Ст. 678.
18. Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13.07.00. №08-III.
19. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 41. – Ст. 546.
20. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.
21. Закон України "Про тваринний світ". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1993. – № 18. – Ст. 191.
22. Закон України "Про екологічну експертизу". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1995. – № 8. – Ст. 54.

23. Закон України “ Про правовий режим надзвичайного стану”. - К.Урядовий кур’єр, 14.06.2000.-№107.
24. Закон України “ Про аварійно – рятувальні служби”. - К.Урядовий кур’єр, 14.12.1999. - №1281.
25. Закон України “ Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”. - К.Урядовий кур’єр, 16.09.2000. - №149.
26. Постанова КМ України “ Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій” від 16.02.98 №174 (Із зм. і доп., внесеними постановами КМ України від 24.09.99 №1763, від 21.10.99 №43.
27. Постанова КМ України “ Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву” від 08.10.97року №1129.
28. Постанова КМ України “ Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву” від 07.08.98 року №1245-46.
29. Постанова КМ України “ Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій” від 15.04.97 року №338-027.
30. Постанова КМ України “ Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву” від 29.01.98 року №100-03.
31. Постанова КМ України “ Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв’язку у надзвичайних ситуаціях” від 15.02.99 №2.
32. Постанова КМ України “ Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру” від 5.10.98 №1599.
33. Постанова кабміну України ” Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру” К.03.08.1998.-№1198.
34. Указ Президента України “ Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об’єктах” від 15.06.01 №436/2001.

Основна література

1. Бикова О.В. Болієв О.В., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та інш. Основи цивільного захисту: Навч. посібник К: 2008.– 223 с.
2. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010.- 384 с.
3. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І., «Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях». Навчальний посібник, Видавництво НУ «Львівська політехніка». Львів, 2004р.,-136с.
4. Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. "Техногенна та природна небезпека".

- Т.З."Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування".Посібник.- К.: КІМ, 2007, 2008.- 636 с.,- 152 с.
5. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навчальний посібник. Ч.3: Цивільна оборона. – Миколаїв: УДМТУ, 2002.- 155 с.
 - 6 Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2008.– 158 с.
 7. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2008. -286с.
 8. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2008, -250с.
 9. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2007.– 487 с.
 10. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред.. проф.. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2007.– 386 с.

Додаткова література

1. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, -363с.
2. Глотов "Безопасность жизнедеятельности человека на морских судах", 2000г. 320с.
3. Довідник з цивільної оборони / Г.Г. Міговіч, ЗАТ "Українська технологічна група". К. – 1998. – 526с.
4. Джиргей В.С., Жидецьки В.Ц., Безпека життєдіяльності. Львів "Афіша",1999.-252с.
5. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С., Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Кашина П.І. - Львів, "П.П. Васильович К.І.", 2005-338 с.
6. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.Вип.3.Під заг.ред. В.В.Дурдинця- Київ: Агенство "Чорнобильінтерінформ", 2001.-532с.
7. Методичні вказівки з курсу "Цивільна оборона" для студентів магістратури денної форми навчання / Укл.: О.І. Бабенко, Р.І. Черевко. – К.: КДЕУ, 1997. –136 с.
8. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
9. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О. Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д. Бондаренко та ін.; За ред. Г. О. Бачинського. – К.: Вища шк., 1995. – 238 с.
10. Петров К.М. Общая экология. Химия. – С.-Пб., 1997 – 352 с.
11. Програма дій "Порядок денний на ХХІ сторіччя". К.: "Інтерсфера", 2000.-359 с.

Internet-джерела

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua> .
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.

4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
<http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua/>.
6. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи
<http://www.mns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації
<http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
11. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території
<http://www.scgis.ru/russian/>.
12. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру
<http://chronicl.chat.ru/>.
13. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства
<http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України
<http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
15. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
16. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
17. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
18. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
19. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
20. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
21. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».